

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

3 (107)

1996. gada februāris

KAS IEGŪTS UN KAS ZAUDĒTS?

Uz «Zinātnes Vēstneša» jautājumiem atbild
Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents
TĀLIS MILLERS

— CILVĒKS PIECDĒSMIT GADOS PĀSPĒJ PIEDZĪVOT DAUDZ. ARĪ MŪSU AKADĒMIJAI TIE BIJUŠI TRAUKSMAINI GADI. PŪTUŠI DAŽĀDI VĒJI, VEIDOJUŠIES UN PĀRVEIDOJUŠIES INSTITŪTI. NU TIE KĀ PIEAUGUŠI BĒRNI IZMESTI NO ĢIMENES SILTĀS LIGZDAS UN NOLEMTI PATSTĀVIGAI DZĪVEI. KAUT ARĪ «MAMMA» VĒL GADOS JAUNA, TĀ SEV IECERĒJUSI SOLĪDĀKU SABIEDRĪBU UN PIEPULCĒJUSIES PERSONĀLO ZINĀTŅU AKADĒMIJU ELITĀRAJAI KOMPĀNIJAI. JŪS, MILLERA KUNGS, ESAT LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS PREZIDENTS UN VIENLAICĪGI ARĪ NEORGANISKĀS ĶĪMIJAS INSTITŪTA DIREKTORS, TĀDĒL VARAT UZ ŠIEM PROCESIEM PALŪKOTIES NO ABĀM PUSĒM. KO PĀRVEIDES PROCESĀ IEGUVUSI AKADĒMIJA UN INSTITŪTI UN KO SAVUKĀRT TIE ZAUDĒJUŠI!

— Jūs jau teicāt — akadēmija zaudējusi institūtus. Kā tas noticis? Pasaulē pastāv divu tipu akadēmijas. Vienas, kā Krievijā (arī cariskajā) un savulaik Prūsijā, pilda zinātnes ministrijas funkcijas, koordinē zinātni visā valstī. Tām pieder zinātniskās pētniecības institūti. Pēc šāda «ģimja un līdzības» darbojas akadēmijas visās bijušajās «sociālisma noņemnes» valstīs un lielā mērā darbojas joprojām. Otrs tips ir tā sauktais britu tips — personālās zinātņu akadēmijas. Arī PIE TĀM var atrasties kāda pētniecības iestāde vai organizācija, bet NE TO SASTĀVĀ. Kad mūsu Zinātņu akadēmija izvēlējās Eiropas tipa akadēmijas modeli, tās Hartā tika ierakstīts: «Ar Latvijas Zinātņu akadēmiju var būt saistītas autonomas zinātniskās pētniecības iestādes, zinātniski tehniskās organizācijas un Latvijas augstskolas. To sadarbību ar Latvijas Zinātņu akadēmiju nosaka savstarpēja vienošanās».

Tāpat, pašai akadēmijai nepieder nekas. 1994. gada 1. jūlijā visi pētniecības institūti pārgāja Izglītības un zinātnes ministrijas pārziņā (kā to nosaka Likums par zinātnisko darbību), pagājušā gada beigās konstruktore birojus un citas «ražojošas» vienības LZA nodeva vai nu Latvijas Privatizācijas aģentūrai vai Valsts īpašuma fondam. Ar Ministru kabineta lēmumu mūsu valdījumā atrodas šis nams Turgeņeva ielā 19, viesnīca Jūrmalā un garāža. Klāt nācis Venšpils Starptautiskais Radioastronomijas centrs, bet tas ir tikai uz laiku, jo sarunas ar Zviedriju ir faktiski pavirzījušās, ka drīzumā šis centrs sāks funkcionēt pilnīgi patstāvīgi.

Ko ieguva akadēmija, atbrīvodamās no institūtu pārvaldīšanas! Arī tas ir teikts Hartā — veicināt pētījumu fundamentālo un lietīško zinātņu jomās, kurās nodarbojas akadēmijai (un viņi darbojas praktiski visās svarīgākajās jomās), īpašu vērību pievēršot starpnozaru pētījumiem. Jūs droši vien esat pamanījis, cik noslogotas ir mūsu sanāksmju telpas — gandrīz katru dienu strādā kāda komisija, sekcija, seminārs, reizēm pat vairāki vienlaikus. Es uzskatu, ka aktīva piedalīšanās dažādu Latvijai svarīgu programmu un projektu izstrādāšanā, apspriešanās un eksperimentāšanā ir tas, kas jaunā kvalitātē pacelts Latvijas zinātnes prestižu un vārdu. Jau tagad man Valsts prezidents jautā: «Kas jums tur akadēmijā nofiek, ka es tās vārdu katru dienu dzirdu pa radio!» Es viņam atbildēju, ka esam pieņēmuši darbā preses sekretāru... Taču, bez jokiem, darbs norit ļoti sprāgi, un par to man jāpateicas šai «komandai» — Prezidijai un nodaļu darbiniekiem, viceprezidentiem, akadēmijām sekretāram, Valdei. Es jau sen vairs nerakstu pavēles un nevienam neko neuzdodu. Prezidija un Valdes lēmumi tiek ierakstīti datorā, katrs paskatās, kas uz viņu attiecas, un dara to bez īpaša atgādinājuma.

— MĒS JAU VAIRĀKKĀRT ESAM DAŽĀDĀS PUBLIKĀCIJĀS PIESAUKUŠI LIELĀS NACIONĀLĀS PROGRAMMAS, KURAS FINANSU TRŪKUMA DĒĻ BUKSĒ. VAI ZINĀTŅU AKADĒMIJAS DAŽĀDIE PROJEKTI, IETEI-

KUMI UN EKSPERTĪZES BEZ FINANSIĀLĀ SEGUMA UN VALDĪBAS ATBALSTA NEIZNĀKS TIKAI TĀDA DARBOŠANĀS TUKŠGAITĀ!

— Es tīšām šoreiz nerunāju par finansēm. Par to runāts un rakstīts tiek nepārtraukti. Es runāju par attieksmi, kas var arī grozīt mums par labu finansu lietas. Ar premjeru Birkavu un Gaiļa valdībām mums bija izveidojušies labi kontakti, arī ar bijušo finansu ministru Zvanītāja kungu un Vides un reģionālās attīstības ministru Iesalnieka kungu. Izglītības un zinātnes ministrs Gaigala kungs uzreiz pateica: «Es neesmu piefiekami kompetents augstākās izglītības un zinātnes jautājumos, palaujos uz jums». Kā veidosies attiecības ar jauno valdību, tas lielā mērā būs atkarīgs no mums. Esmu pieņēmis vizīti pie Šķēles kunga, taču ne jau kā lūdzējs ar izsīpētu roku, bet kā partneris — zinātne Latvijai var piedāvāt aktīvu līdzdalību vietējo izejmateriālu resursu apgušanā un racionālā izmantošanā, un tur mums patiešām ir daudz lielāka pieredze un iespējas nekā, teiksim, Attīstības aģentūras pieaicinātajiem ārzemju konsultantiem, kuri, protams, ieteiks izejmateriālu, piemēram, koksnes (un vislabāk apaļkoku) eksportu, lai neaizsīpētu šeit ražošanu un neradītu jaunus konkurentus. Mūsu priekšlikumi par dabas resursiem jau ir iegājuši Ekonomikas ministrijas izstrādātajā rūpniecības attīstības koncepcijā. Nelaieme tikai ir tā, ka katra jauna valdība nāk kā balta lapa un visu sāk no gala. Nav pēctecības. Ja mans tēvs, sirmā vecumā stādīdams ābeles, domātu par to, ka nekad nenobaudīs to augļus, vai viņš to darītu! Arī man pašam prezidenta pilnvaru laiks izbeidzas februārī, taču tajā laikā, kas man vēl attiecas, es ne brīdi nepārstāšu strādāt nākotnē. Taču, lai zinātnieki strādātu Latvijas nākotnē, viņiem vispirms jābūt skaidrībā, kādu šo nākotni vēlas politiķi. Mēs esam gatavi izveidot savu neatkarīgu Latvijas tautsaimniecības attīstības modeli, savu «ekonomikas ministriju», ja citādi nevar. Lai tad tas būtu tāds «ēnu kabinets».

— ZINĀTŅU AKADĒMIJA JAU TĪKA PIEAICINĀTA PAR EKSPERTU VAIRĀKIEM LIELIEM PROJEKTIEM. KĀDS BIJA REZULTĀTS?

— Mēs sniedzām savu slēdzienu par «Laftekom» un naftas atradņu izpēti un izmantošanas programmu. Otrais jautājums apturēts līdz robežu neregulēšanai ar Lietuvu, bet «Laftekom» gadījumā mūsu slēdzieni tika ietverti Saeimas komisijas dokumentos. Es domāju, ka nu mums būtu laiks pie tiem atgriezties un palūkoties, kas no mūsu prognozētā piepildījies.

— LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJA KĻŪST, JA TĀ VAR TEIKT, ARVIEN «STARPTAUTISKĀKA».

— Te lieli nopelni ir mūsu enerģiskajai Šveicas kundzei un viņas vadītajai ārzemju sakaru daļai. Viņa patiešām rūpējās, lai mēs būtu labāk informēti un, savukārt, lai par mums vairāk uzzinātu dažādās starptautiskās organizācijās un lielākajās zinātņu akadēmijās. Protams, izšķirošais vārds būs mūsu zinātniekiem pašiem, bet tas, ka Latvijas Zinātņu akadēmiju pazīst lielas starptautiskas zinātniskas organizācijas (un mēs, savukārt, pazīstam tās) ne reizi vien ļauj iegūt informāciju un iekļauties dažādās programmās un projektos. Ārzemju sakaru daļas nopelni ir arī tas, ka akadēmija nu jau regulāri tiek ar Latvijā akreditētajiem vēstniekiem. Pēc tikšanās ar Francijas vēstnieci Debenē kundzi Latvijas Zinātņu akadēmijā jau ir atrastas telpas Francijas informācijas un kultūras centra izveidošanai.

— JAUNAJĀ AKADĒMIJĀ IR KRIETNS PULKS ĀRZEMJU LOCEKĻU, VAI NEBŪS IESAISTĪTI JAU VISI SLAVENĀKIE LATVIEŠU TAUTĪBAS ZINĀTŅIEKI!

— Mūsu ārzemju locekļi un it sevišķi gados dienījamā goda locekle Magda Šfaudingere — Voita ir akadēmijas patrioti gan vārdos, gan darbos. Nupat Baltijas zinātņu vēstures konferencei brīnišķīgu vēstuli

atrakstīja mūsu goda loceklis Edgars Dunsdorfs no Austrālijas, viņš ir arī izsūtījis prāvu skaitu savu grāmatu. Dainis Draviņš no Zviedrijas ir viens no galvenajiem Venšpils Starptautiskā Radioastronomijas centra idejas virzītājiem. Teju teju šis centrs jau tiešām kļuvis par starptautisku. Volfgangs Šmids no Vācijas strādā kopā ar mūsu filologiem. Un tā varētu nosaukt vēl un vēl. Viens no mūsu ārzemju locekļiem — Jānis Priedkalns no Austrālijas tikko kļuva par Saeimas deputātu. Liekam uz viņu lielas cerības. Taču, ja jūs ieminējāties par akadēmijas sastāvu, tad noteikti jāatzīmē tas, ka šajos pēdējos gados to papildinājuši daudzi jo daudzi Latvijas augstskolu pārstāvji. Tas ir mazinājis to antagonismu, kas padomju apstākļos bija ticis mākslīgi radīts starp akadēmiju un augstskolām. Tiesa, savstarpējs aizdomīgums vēl ir saglabājies un, teiksim, Augstskolu profesoru asociācija zinātnisko institūtu profesorus nepieņem pat pēc mūsu piedāvātajiem stingri stingrākiem kritērijiem — proti, lai katram būtu pieci sagatavoti zinātņu doktori.

— MĒS JAU NONĀCĀM LĪDZ INSTITŪTIEM.

— Kad institūti zaudēja «jumu», tie bija pat stipri priecīgi. Pie tam Izglītības un zinātnes ministrija solīja pavisam brīvu dzīvi. Zinātnes lietās tā neļauksies, grāmatvedības atskaites būs ļoti vienkāršas, un vai nav vienalga, uz kurieni tās nes — uz Turgeņeva vai Vaļņu ielu. Taču ministrija ir liela, katrā departamentā un nodaļā ierēdņu ka biezs un tiem visiem vajag strādāt. Un nu institūti sāk skatīties, ka Akadēmijā to atskaišu bija mazāk un zinātnes lietās saprašana un izprašana bija lielāka. No institūtiem ir tapusi peticija ar 41 parakstu, kurā lūdz atjaunot to iepriekšējo statusu darboties Zinātņu akadēmijas sastāvā. Bažas izraisa ministrijā kuluāros dzirdamās runas, ka institūtu mums ir pārāk daudz un daļa no tiem jālikvidē. Taču atpakaļceļu aizšķērso likums, kurš, kā jau es pieminēju, valsts īpašumu ļauj pārvaldīt tikai valsts institūcijām, tādēļ runa varētu būt tikai par institūtu asociatīvām saistībām ar akadēmiju. Šāds asociatīvs līgums akadēmijai ir ar Polimēru mehānikas, Fizikāli enerģētisko institūtu un Radioastrofizikas observatoriju, bet izteikuši vēlēšanos slēgt šādus līgumus ir vēl virkne institūtu, arī tādi, kas nekad nav bijuši Zinātņu akadēmijas sastāvā, kā Statistikas institūts. Akadēmija pret institūtiem neuzņemas nekādas finansiālas saistības, jo tā vairs naudu nedala un, cerams, arī nākotnē nedalīs, bet zinātnisko darbu tā spēj izvērtēt un koordinēt labāk nekā ministrija.

— PALDIES PAR SARUNU UN — LABAS SEKSMES, NĀKOŠOS PIECDĒSMIT UZSĀKOT!

Ar LZA prezidentu TĀLI MILLERU
tikās ZAIGA KIPERE

KONKURSS

LZA Senāts nolēma atkārtoti izsludināt konkursu LZA ARVEDA ŠVĀBES BALVAI, kuru piešķir labākajam darbam Latvijas vēsturē. Darbu iesniegšanas termiņš 1996. gada 31. marts.

LZA sekretariāts

Apsveikums

Apsveicu 18. Baltijas zinātņu vēstures konferences dalībniekus no Latvijas un viesus Latvijas galvaspilsētā Rīgā.

Jūsu konference lielā mērā ir vēlta Latvijas Zinātņu akadēmijas, kā arī triju Baltijas valstu nacionālo universitāšu dibināšanas un attīstīšanas gaitas iztirzāšanai. Šīs konferences ir aizsākušās jau 1958. gadā kā forumi, kuros puda Baltijas republiku un to zinātnes centru vienotību, tie zināmā mērā bija apslēpta pretošanās Maskavas diktētajai vienveidībai un Baltijas sadarbības nīdēšanai.

Šo konferences iniciators un pirmās konferences organizētājs bija latviešu zinātnieks, ārsts un medicīnas vēsturnieks profesors Pauls Stradiņš, kura 100. dzimšanas diena aprit šodien — 17. janvārī — šīs konferences atklāšanas dienā.

Atjaunotajās Baltijas valstīs zinātnes un intelektuālā potenciāla saglabāšanai vēltāma vislielākā uzmanība, lai mēs Eiropas Savienībā ieietu kā attīstītas valstis. Tādēļ problēmai par Baltijas zinātnes tradīcijām, par zinātnes funkcionēšanu lielā vai mazā valstī vēltāma vislielākā uzmanība ne tikai zinātnieku vidū, bet arī plašākā sabiedrībā. Zinātne ir liela nacionāla bagātība, kuras likteņa izšķiršana prasa visas sabiedrības nopietnu ieinteresētību.

Sirsniņi sveicu konferences dalībniekus, kas ieradusies Rīgā no tuvām un tālām valstīm, un novēlu sekmes zinātnisko un vēsturisko problēmu iztirzāšanā mūsu valstu un pasaules zinātnes vienotības labā!

Latvijas Valsts prezidents
GUNTIS ULMANIS

18. BALTIJAS ZINĀTŅU VĒSTURES KONFERENCE

ŠAJĀ TŪKSTOŠGADĒ VAIRS NE

Kā jau zināms, no 17. līdz 19. janvārim notika XVIII Baltijas zinātņu vēstures konference, pēdējā šajā gadu tūkstošā Rīgā. Vēl 1999. gadā tāda būs Viļņā un Kauņā, un tad jau — sveiks, nākamais gadu tūkstoš! Konferences dalībniekiem tika piedāvāts palūkoties uz zinātnes attīstības iespējām impērijā un mazā valstī (J. Stradiņš). «Otra problēma, ko izvirza XVIII Baltijas zinātņu vēstures konference Rīgā [1996. g. 17.—19. janv.], ir nacionālo zinātnes centru tapšana [nacionālās universitātes un zinātņu akadēmijas] sakarā ar Latvijas Universitātes un Tartu kā igauņu nacionālās universitātes nesen aizvadīto 75 pastāvēšanas gadu (dib. 1919. g.) un drīzo Kauņas Viļtauta Dižā universitātes 75 gadu jubileju (dib. 1922. g.)» [cītāts no konferences tēžu leņģā]. Protams, īpaši akcentēta Latvijas Zinātņu akadēmijas 50. gadskārtā, kurai sraujiem soļiem tuvojamies.

Rīkotāji — Baltijas zinātņu vēstures un filozofijas asociācija, Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Latvijas Medicīnas akadēmija, Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs — bija parūpējušies ne tikai par plenārsēdēm, bet arī par ražīgu darbu sekcijās, par ko noslēguma sēdē ziņoja sekciju vadītāji.

Ļoti ražīgi bija strādājuši lauksaimniecības vēsturnieki, kuri nāca klajā ar veselu virkni praktisku priekšlikumu [ieskaitot plašu konferences materiālu publicēšanu «Zinātnes Vēstnesī», par ko galavārdā J. Stradiņš apsolīja svarīgākos referātus publicēt «Latvijas ZA Vēstīs»].

Zinātniecības sekcija pārsteigta saskaiftija savā sēdē septiņus akadēmiķus, kuri bija ieradusies bez īpaša uzaicinājuma, tāpat jautājumi par zinātnes vietu visās trijās Baltijas valstīs šodien ir ne mazāk saistoši kā senatnes pētījumi.

Zinātnes un tehnikas pieminekļu entuziasti agrā rīta stundā sēdās autobusā un devās noturēt savas sekcijas sēdi uz Rīgas Moformuzejū, savukārt ģeogrāfi un ģeologi pameta savus kolēģus biologus Kronvalda bulvārī un aizdrāsēja uz Ģeogrāfijas fakultātes ēku Alberta ielā, pierādīdami, ka Latvija nebūt nav maza valsts un ka jēdziens «dabas zinātnes» ir tik novecojis, ka pat zinātņu vēstures pētījumos nav vairs vēra ņemams.

Konferences noslēgumā pilnvaras tika nodotas Juozam Krištopaifim, kurš uzaicināja klātesošos jau tagad pētīt Baltijas zinātņu vēsturisko pieredzi šodienas reorganizāciju kontekstā.

Z. K.

JĀNIS STRADIŅŠ

18. Baltijas zinātņu vēstures konferenci aizvadot

(noslēguma vārdi LZA konferenču zālē, 1996. gada 19. janvārī)

Pirms Latvijas puse nodo Baltijas valstu zinātņu vēstures un filozofijas asociācijas vadību Lietuvai, ir jārezumē aizvadītās konferences darbs. No visām kopš 1958. gada notikušajām šī veida konferencēm šī ir bijusi tā visplašākā. Tās darbā reāli piedalījās vismaz 500 dalībnieki no 12 valstīm, tika nolasīti 193 referāti (pieteikti 216 referāti no 14 valstīm, kas publicēti konferences materiālu krājumos). Konference bija cients forums, lai atzīmētu Latvijas Zinātņu akadēmijas 50 gadu pastāvēšanu, tās darbā piedalījās ļoti daudzi LZA locekļi (arī ārzemju locekļi), visdažādāko nozaru prominenti zinātnieki no Latvijas un ārzemēm. Varētu jau sacīt, ka tās bija «dzīres mēra laikā», brīdī, kad zinātne pieredz krīzi, kad tās prezīzisms un zinātnieku atalgojums ir krasi krities, taču tā bija arī atzīmēšanas cerību konference, kad trīs dienas zinātnieki atkal jutās kā cilvēki, pārsprīžot savas un Baltijas valstu zinātnes problēmas vispār, izjūtot samazināties atsvešinātību, kura ienākusi mūsu dzīvē.

Konferences gaitā notika starptautisks simpozījs «Medicīnas vēsturnieki — profesionāļi un amatori», ļoti interesanta un stimulējoša apalā galda diskusija par zinātni mazajās valstīs (3 stundas), 10 zinātņu nozaru sekciju sēdes, profesora Paula Stradiņa simtgades sarīkojums Medicīnas vēstures muzejā, 9 īpašas ekspozīcijas vairākos Rīgas muzejos. Neparasti plašas izvērtās lauksaimniecības sekcijas (pirmo reizi konferenču vēsturē) sēdes Fotogrāfijas muzejā.

Liela pateicība par konferences sarīkošanu pienākas docentam Jānim Klētniekam, Jānim Strauhmanim, Sigismundam Timšānam, Ilgvaram Grosvaldam, Kārlim Aromam, Arnim Vīksnam, Jurim Salakam un sekciju koordinatoriem, kas ar lielu entuziasmu nodrošināja gan materiālu izdošanu, gan visu pasākumu veiksmīgu norisi. Konferences rīkošanas gaitā izpaužas Latvijas Zinātņu akadēmijas, universitāšu, pētniecības institūtu, Medicīnas vēstures muzeja un Baltijas zinātņu vēstures asociācijas sadarbība.

1993. gada rudenī Baltijas valstu zinātņu vēstures asociācija kā vienots vesels tika uzņemta Starptautiskajā Zinātņu vēstures ūnijā un afskaite par šo konferenci tiks nosūtīta arī ūnijas ģenerālsēkretāram prof. Aljē (Hallienx) Beļģijā, Lježā. Tas ir Baltijas valstu vienotības

demonstrējums starptautiskā mērogā, kuru koordinē triju Baltijas valstu zinātņu akadēmijas.

Mēs ceram, ka Baltijas zinātņu vēstures konferenču tradīcija tiks turpināta, ka 1999. gadā Viļņā un Kauņā notiks nākamā konference par tēmu: «Baltijas zinātne — no vēstures pieredzes uz zinātnes un augstākās izglītības reformu». Grūtības šoreiz radīja valodu izvēle — prāva daļa konferences dalībnieku vēl neprot angļu valodu, vairums referātu (izņemot plenārsēdes) tika lasīti krieviski vai latviski, bet tas nav nekas jauns, gan jau šo grūtību prāvarēsīm. Ļaunāk ir tas, ka daudzos gadījumos konferences tematika tomēr bija pārāk sīka un lokāla, tēmas atkārtojās. Šoreiz tam bija attaisnojums, jo tika rezumēti LZA un daudzu Baltijas augstskolu zinātnisko kolektīvu un skolu darba rezultāti pēdējos gadu desmitos, taču jāraugās, lai nākamajās konferencēs būtu vairāk vispārīgumu, lai mūsu zinātne nekļūtu provinciāla. Patīkami bija noklausīties Helsinku Universitātes profesora, LZA ārzemju locekļa Anto Leikolas plenārkolekciju, kas būfībā sniedza somu kultūrvēstures prezentāciju saistībā ar Helsinku (Turku) universitātes attīstību, tāpat LZA goda locekļa Edgara Dunsdorfa (Melburna) vēstījumu sakarā ar Baltijas Universitātes (Vācijā) 50 gadu dibināšanas atceri.

Taču līdztekus universālām zinātņu konferencēm organizējam arī šaurākas tematiskas konferences. Šajā ziņā ievēriību pelna lauksaimniecības zinātnieku ierosme 1999. gadā rīkot konferenci «Gadsimtiem aizejot» — par lauksaimniecības un meža zinātnes attīstības XX gadsimta pieredzi Latvijā, tāpat konferences akceptētā doc. S. Timšāna ierosme 1997. gada rudenī rīkot konferenci «Sēlijas novada devums izglītībā, zinātnē, medicīnā un kultūrā» (ar lietuvju kolēģu piedalīšanos). Savukārt Latvijas medicīnas vēsturnieki paredz rīkot visu Baltijas jūras zemju medicīnas vēsturnieku konferenci, un būfībā viņu rīkotais simpozījs tāds bija jau šoreiz.

Turpināsies starptautisko krājumu «Acta Medico-Historica Rigensia» izdošana, diemžēl, otrs krājums «Acta historiae scientiarum Baltica» laimam tuvākajos gados nevarēs iznākt līdzekļu trūkuma dēļ, taču šīs konferences galvenos referātus paredzēts izdot «Latvijas ZA Vēstī» īpašā numurā, kas vēlftīs LZA jubilejai.

Nebūs arī īpašas konferences rezolūcijas, taču galve-

nos tās ieteikumus un atzinumus centīsimies īstenot. To vidū ir Tautas dzīvē spēka pētīšanas institūta darbības atjaunošana, Zinātnes Padomes finansiālais atbalsts Grosvalda Ķīmijas vēstures muzejam, grāmatas izdošana par Fridrihu Canderu vācu valodā (ar viņa ģimenes locekļu atbalstu), triju Baltijas valstu zinātniecības pētījumu centra izveidošana, lauksaimniecības zinātnieka Jāņa Ābolaņa 90. dzimšanas dienas atzīmēšana, piemiņas krājums izcilajam latviešu ķīmiķim prof. M. E. Straumanim viņa 100-gadē (1988), Igaunijas medicīnas vēsturnieku asociācijas darbības atjaunošana (ar Latvijas palīdzību), monogrāfiju sagatavošana par Baltijas valstu zinātņu vēsturi vispār, medicīnas, farmācijas, inženierzinātņu, ķīmijas vēsturi, akadēmisko mācītbspēku un zinātnieku likteņu apzināšana, izcilā inženierzinātnieka Alfrēda Viņola vārdā nosauktas LZA vārdbalvas iedibināšana vai RTU stipendijas iedibināšana par darbiem mehānikā un inženierzinātnēs, piemiņas plāksņu vai kapa pieminekļu uzstādīšana izciliem zinātniekiem (ķīmiķiem A. Ievīnam, M. E. Straumanim, matemātiķim E. Grinbergam u.c.), Baltijas valstu zinātņu vēsturnieku kopīgi projekti — par zinātnes pašreizējā stāvokļa izvērtējumu un strukturālās transformācijas ceļiem Baltijas valstīm, par triju Baltijas valstu nacionālo zinātnes un augstākās izglītības centru attīstību (triju valstu pieredzes salīdzinājums, kopīgā un atšķirīgā meklējumi, kas jau iezīmējās pēdējās dienas plenārkolekcijā par triju Baltijas valstu zinātņu akadēmiju tapšanu un vēsturisko attīstību).

Bet galvenais — jāprot iesaistīt mūsu lokālās zinātnes problēmas Eiropas un pasaules zinātnes kontekstā, lai mēs nepaliktu stāvam izolēt, ārpus starptautiskās zinātnieku saimes.

Šī ir pēdējā zinātņu vēstures konference Rīgā, Latvijā šajā gadsimtā, šajā gadu tūkstošā, zināmā mērā — dramatiskās XX gadsimta vēstures rezumējums. Nākamreiz šeit tiksīmies jau nākamajās gadu tūkstošā, varbūt 2004. gadā, varbūt citi. Bet pirms tam — uz redzēšanos Lietuvā, kur mūs gaidīs draugi un diskusijas! Ne jau «reņģu» vai «naffas» karos ir Baltijas valstu nākotne, bet dziļā, sirsniņģā sadarbībā, vispirms mūsu fautu un valstu intelektuālajā antantē, kurai sekos, mēs ceram, arī ekonomiska, politiska, firdzniecības sadarbība kopējā ceļā uz vienotu Eiropu.

IGAUNIJAS VĒSTNIEKS LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJĀ

Astroloģiski pareģojumi, horoskopi un citi «brīnumi», izrādās, ir tik pat aktuāli arī dažādos Igaunijas preses izdevumos. Neanalizējot, kāpēc šobrīd sabiedrībā pēc ūnem ir tik liels pieprasījums [valsts ekonomiskā un finansu nestabilitāte, bailes no rītdienas utt.], ko savukārt savās interesēs cenšas apmierināt laikraksti un žurnāli, mūsu Zinātņu akadēmijas vadība draudzīgā sarunā ar Igaunijas vēstnieku Latvijā profesoru TOMASU TĪVELU 29. janvāra pēcpusdienā centās meklēt ceļus, kā sabiedrībai dot patiesas zināšanas, proti, kā popularizēt zinātni.

Prof. T. Tīvels ir biologs un patiesi norūpējis par populārzinātnisko izdevumu likteni un perspektīvām. Mēs varējām parādīt vienīgo pašlaik vēl elpojošo periodisko populārzinātnisko izdevumu «Zvaigžņotā Debess», ārzemēs iznākošo «Universitas» [Kanāda] un «Tehnikas apskats» [ASV], kā arī nosacīti pie periodikas pieskaitāmo «Dabas un vēstures kalendāru». Iepriecinošāks ir sfāvoklis zinātniskajā periodikā — iznāk «Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstīs» ar to sērijām, bijušie vissavienības žurnāli, kaut arī reizēm visai kuriozā veidā — raksti

īlek atsūtīti no Maskavas, šeit iespēsti un visa firāža, braši pārvarot muiņas radītos šķēršļus, nogādāta Maskavā.

Taču sarunas galvenais akcents tika likts uz zinātnes popularizēšanu, galvenokārt jaunu ļaužu vidū. Lai materiālus par zinātni padarītu intriģējošākus, Igaunijas lielākās dienas avīzes iknedēļas populārzinātniskajai lappusei dots nosaukums «Skats uz pasauli» [ar apakšvirsrakstu «Zinātne un daba»].

To gan atzina visi klātesošie, ka paši zinātnieki gaudzām reti prof savas nozares sasniegumus pasniegt populārā veidā. Joprojām kā izcila zvaigzne tiek plemīnēts netaiķis akadēmiķis S. Hillers.

Igauniju, kurā tomēr iznāk vairāki populārzinātniski žurnāli, to vidū arī īpaši skolēniem domāts, kaimiņzeme Somija, T. Tīvela vārdiem izsakoties, levilka starptautiskā konferencē par zinātnes popularizēšanu. Vai tādu konferenci nevajadzētu sarīkot arī Baltijas valstīs! Mūsējie tūda] sāka apsvērt iespēju nākamajā Baltijas Zinātņu akadēmiju «galotņū» tiksšanās reizē šo jautājumu iekļaut dienaskārtībā un noorganizēt plašu apspriešanu ar visu

masu informācijas līdzekļu piedalīšanos. Varbūt, ka izdotos mainīt nostāju, kas pašlaik nav labvēlīga zinātniskai atziņu izplatīšanai. Gaisā pavīdēja, ūesa, vēlējumu izteiksmē, doma, ka nebūtu slikti izdot kopīgu Baltijas valstu populārzinātnisku žurnālu. Zināma pieredze jau ir, jo angļu valodā iznāk kopīgs tehnikas žurnāls «Baltic Electronics», ko gan neviens no klātesošajiem, diemžēl, nepiemīnēja.

Prof. T. Tīvelu vēl interesēja Latvijas Zinātnieku savienības un dažādu zinātnisku biedrību darbība. Viņam paskaidroja, ka vairums zinātnisko biedrību ir uzņemtas lielajās starptautiskajās biedrībās un asociācijās. Viesi interesēja arī tādas organizācijas, kurās būtu iespējams līdzdarboties ne tikai zinātniekiem, bet arī citiem entuziasmiem, ieskaitot skolēnus. Viņam paskaidroja, ka ar skolēniem nodarbojas tādi paši entuziasti kā viņi [matemātiķi, ģeoloģijā, ģeogrāfijā utt.].

Šķirofies prof. T. Tīvels novēlēja Latvijas Zinātņu akadēmijai sekmes un apsveica to 50. gadskārtā.

Z. KIPERE

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Godātie Latvijas zinātnieki!

Tuvojās 1996. gada maijs, kad beidzas Latvijas Zinātnes padomes pašreizējā sastāva pilnvaras un tāpēc jau aprīlī tiks organizētas jaunas vēlēšanas. Šajā sakarā rodas jautājums — vai pašreizējās LZP struktūra un ievēlēšanas kārtība ir sevi attaisnojuši, vai arī to ir jāmaina.

Kā mēs visi labi zinām, mūsu sabiedrībā ir notikušas un notiek daudz un dažādu izmaiņu. Daļa no tām, kas ir rūpīgi apsvērtas un pareizi realizētas, tik tiešām padara mūsu dzīvi efektīvāku, lietderīgāku un patīkamāku. Taču ir daudz arī tādu izmaiņu, kad aiz reorganizācijas saukļa nav īsta seguma — notiek reorganizācija tikai reorganizācijas pēc, lai galvenokārt attaisnotu dažādu amatu esamību un imitētu aktīvu darbību.

Attiecībā pret pašreizējo LZP struktūru arī ir bijuši dažādi iebildumi.

Viens no galvenajiem iebildumiem ir saistīts ar faktu, ka zinātnes finansēšanas jautājumus izdalītā budžeta robežās pašreiz galvenokārt lemj paši zinātnieki. Ir uzskats, ka citu struktūru pārstāvji labāk zinās, kādus pētījumus veikt augstskolās, kādus — pētniecības institūtos, bet kādus vispār pasludināt par pašlaik Latvijai nevajadzīgiem. LZP viedoklis ir tāds, ka šo izvērtējumu labāk un objektīvāk var veikt lietpratīgi un godīgi zinātnieki, kuri spēj pacelties pāri savu atsevišķo zinātnes nozaru un institūtu vai augstskolu šaurajām interesēm un domāt ne tikai starptautiskā, bet arī VALSTISKĀ līmenī.

Kā zināms, LZP savā darbā balstās uz 14 nozaru ekspertu komisijām, kuru uzdevums ir izvērtēt zinātnes stāvokli katrā savā zinātnes nozarē, ekspertēt zinātnisko projektu pieteikumus, atbilstoši noteiktiem kritērijiem, rekomendēt katram projektam finansējuma procentuālo daļu no nozarei piešķirtā budžeta finansējuma apjoma, novērtēt paveiktā zinātniskā darba rezultātus. Katra

ekspertu komisija delegē vienu pārstāvi no sava vidus Latvijas Zinātnes padomē. Bez šiem 14 zinātniekiem LZP sastāvā ir vēl 6 cilvēki, no kuriem 2 pārstāv valstiskās struktūras (Saeima, Ministru kabinets), bet 4 — sabiedriskas organizācijas (LZP, LLMZA, LZS un Augstskolu rektoru padome).

LZP veic zinātnes stratēģijas izstrādi kopumā, ņemot vērā konkrēto ekonomisko situāciju valstī, gatavo valsts budžeta zinātnes daļas projektu, sadala budžeta finansējumu starp zinātnes nozarēm, apstiprina habilitācijas padomju sastāvu zinātnisko grādu piešķiršanai un kontrolē to darbību, piešķir promocijas tiesības atsevišķām augstskolām un zinātniskajiem institūtiem, veicina starptautisko zinātnisko sadarbību, piešķir speciālas LZP stipendijas labākajiem doktorantiem, apstiprina finansējumu fundamentālajiem un lietiskajiem pētījumu projektiem, ilgtermiņa pētniecības programmām, tirgus orientēto un starpnozaru pētījumu projektiem, kā arī dažāda veida centralizētajiem izdevumiem, tajā skaitā zinātnisko monogrāfiju publicēšanai humanitārajās un sociālajās zinātnēs.

LŪDZAM JŪS IZTEIKT SAVU VIEDOKLI PAR LZP STATŪTU NĀKOTNĪ. LĪDZ ŠIM LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ BIJA IESNIEGTI VAIRĀKI IESPĒJAMIE LZP STRUKTŪRAS KONCEPTUĀLIE VARIANTI, KURI FORMULĒTI 5 IESPĒJAMOS VEIDOS UN TIEK NODOTI JŪSU VĒRTĒJUMAM. Jāpiebilst, ka pirmais variants atbilst pašreizējai LZP struktūrai.

VIENLAICĪGI TIEK PIEDĀVĀTI ELEKTORĀTA, t. i. VĒLĒŠANU DALĪBNIEKU KOPAS, DIVI VARIANTI. Pirmais no tiem atbilst līdzšinējai vēlēšanu kārtībai, kura nosaka to elektorātu, kas piedalās nozaru ekspertu komisiju un, respektīvi, LZP vēlēšanās.

PRIEKŠLIKUMI PAR IESPĒJAMĀM IZMAIŅĀM LZP STRUKTŪRĀS UN TO IZVEIDOŠANAS KĀRTĪBU, KURUS LZP IESNIEGUŠI ATSEVIŠKI ZINĀTNIEKI VAI KOMISIJAS:

1. Saglabājas iepriekšējā LZP un nozaru ekspertu komisiju struktūra un vēlēšanu kārtība. Reorganizācija ir saistīta ar zinātnes stratēģisko virzienu formulēšanu, finansēšanas sistēmas pilnveidošanu, dažādu jaunu finansējuma veidu ieviešanu (LZP pētniecības programmas pēc ministriju pasūtījuma; īslaicīgas pētniecības programmas, kas orientētas uz Latvijai aktuālu problēmu risināšanu — ar lieliem spēkiem īsā laikā, u. c.), zinātniskā darba pieteikuma un rezultātu novērtēšanas kritēriju pilnveidošanu;

2. Līdzšinējo nozaru ekspertu komisiju vietā veido vienotu ekspertu institūtu. Ekspertus apstiprina LZP, ja tie atbilst iepriekš noteiktiem kritērijiem. Par ekspertiem var pieteikties paši zinātnieki vai tos var rekomendēt zinātniskās institūcijas, t. sk. augstskolas. Eksperts dod tikai darba novērtējumu, bet nepiedalās finansējuma piešķiršanas procedūrā.

Visas zinātnes nozares tiek apvienotas 6 lielos nozaru blokos. Papildus tiek veidots speciāls inovāciju bloks. Katrā blokā tiek veidota nozaru komisija ar LZP iepriekš noteiktu pārstāvniecību katrai zinātnes apakšnozarei. Nozaru komisiju locekļus (8—12 cilv.) katrai zinātnes apakšnozarei ievēl attiecīgie šīs apakšnozares (piem. fiziķi, ķīmiķi utt.) zinātnieki, kuri atbilst noteiktā elektorāta prasībām. Pēc vēlēšanām iepriekšējā LZP, kura visu vēlēšanu laiku turpina darboties, var nozīmēt papildus par komisijas locekļiem vēl 3—5 zinātniekus. Katra nozaru komisija ievēl komisijas priekšsēdētāju un no sava vidus izvirza 2 (1?) pārstāvjus uz LZP (to skaitā var būt arī komisijas priekšsēdētājs.) Nozaru komisiju locekļi nevar piedalīties darbu ekspertīzē.

LZP lūdz oficiālās institūcijas pilnvarot savus pārstāvjus LZP. Pēc LZP sastāva nokomplektēšanas tiek sasaukta LZP sēde, kurā piedalās gan iepriekšējā, gan jaunā LZP sastāva locekļi. Iepriekšējā LZP sastāva priekšsēdētājs paziņo vēlēšanu rezultātus un jaunā LZP sastāvu, kā arī paziņo par iepriekšējā LZP sastāva darbības pabeigšanu. Augstākās izglītības un zinātnes valsts ministrs tālāk vada LZP jaunā priekšsēdētāja, tā vietnieka un Valdes locekļu vēlēšanas.

P. S. Nozaru komisijas izveido savu apakšnozaru pārstāvju (ekspertu?) grupas (3—5 cilv.), kuras izskata neatkarīgo ekspertu novērtējumus un dod rekomendācijas nozaru komisijai par nepieciešamību attiecīgo pētniecības darbu veikt un finansēt.

3. Saglabājas pašreizējā LZP struktūra ar nozaru ekspertu komisijām un to vēlēšanu kārtību. LZP, kopā ar IZM, izveido 6 starpnozaru komisijas (pa nozaru blokiem, kādi

ieteikti 2. priekšlikumā), kas izskata savā blokā ietvertu zinātņu nozaru finansējumu priekšlikumus, izdara nepieciešamās korekcijas finansējuma apjomos un iesniedz LZP apstiprināšanai. Šīs komisijas izvērtē zinātnes stāvokli savā nozaru blokā kopumā un izstrādā priekšlikumus zinātnes tālākas attīstības stratēģijai.

4. Saglabājas pašreizējā LZP struktūra ar nozaru ekspertu komisijām un to vēlēšanu kārtību. LZP, kopā ar IZM, izveido 3 starpnozaru komisijas [a) eksaktās dabas zinātnes, informātika, inženierzinātnes; b) dzīvības zinātnes, t. sk. lauksaimniecības un meža zinātnes; c) humanitārās un sociālās zinātnes], kas izskata savā blokā ietvertu zinātņu nozaru finansējumu priekšlikumus, izdara nepieciešamās korekcijas finansējuma apjomos un iesniedz LZP apstiprināšanai.

Šīs komisijas izvērtē zinātnes stāvokli savā nozaru blokā kopumā un izstrādā priekšlikumus zinātnes tālākas attīstības stratēģijai.

5. Esošās nozaru ekspertu komisijas tiek pārveidotas par nozaru komisijām un to locekļiem tiek noņemtas eksperta funkcijas. Vienlaicīgi tiek veidots vienots ekspertu institūts, līdzīgi kā 2. priekšlikumā.

Elektorāts, t. i., zinātnieki, kas piedalās savas atbilstošās nozares ekspertu komisijas vēlēšanās:

1. Visi Latvijas zinātnieki, kuriem ir habilitēta zinātņu doktora vai zinātņu doktora grāds šajā zinātnes nozarē. Ja ekspertu komisijā ir ietvertas vairākas zinātnes nozares, tad zinātnieks balso tikai par savas zinātnes apakšnozares pārstāvjiem.

2. Visi Latvijā strādājoši zinātnieki. Par strādājošu zinātnieku uzskata tādu personu, kura atbilst sekojošiem kritērijiem:

2.1. ir LR habilitēts zinātņu doktors vai zinātņu doktors,

2.2.a pēdējo 3 gadu laikā vismaz vienu gadu ir piedalījies LZP finansēto projektu izpildē un saņēmis par to atalgojumu;

vai

2.2.b pēdējo 3 gadu laikā publicējis vismaz 1 zinātnisku rakstu atzītos zinātniskos izdevumos vai saņēmis patentu par šajā laikā veiktu izgudrojumu.

Priekšlikumus un ierosinājumus gan attiecībā uz šiem piedāvātajiem, gan arī uz pilnīgi jauniem variantiem lūdz iesniegt LZP sekretariāta vadītājam M. Vaivaram (LZA augstceltnē, Turgeņeva ielā 19, 338. istabā) līdz 1996. gada 26. februārim. Priekšlikumu iesniedzēji varēs apspriest dažādus viedokļus LZP un LZS seminārā š. g. 7. martā 16.00 LZA sēžu zālē.

KONKURSI

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMES EKONOMIKAS UN JURIDISKĀS ZINĀTNES EKSPERTU KOMISIJAS KONKURSS «LATVIJAS TAUSAIMNIECĪBAS ATVESEĻOŠANA UN ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA»

Latvijas Republikā turpinās dziļa tautsaimniecības krīze, ražošana neattīstās, pamatfondi pārmērīgi nolietojas un noveco. Esošais ražošanas potenciāls vairs nespēj nodrošināt vietējo patēriņu. Vienlaicīgi ar ražošanas sašaurināšanos pieaudzis bezdarbs, kritusies iedzīvotāju pirktspēja. Vidējais dzīves līmenis Latvijā tālu atpaliek no attīstītām valstīm, padziļinās pēc dzīves līmeņa iedzīvotāju polarizācija, pieaug ēnu ekonomikas loma tautsaimniecībā. Jaunā nodokļu sistēma un strauji pieaugušais Valsts ieņēmumu dienests nav devis jūtamu valsts budžeta papildinājumu, bet gan ievērojami palielinājis valsts budžeta izdevumus un pārmērīgi sarežģījis darbu uzņēmējdarbībā. Latvijā nav atklātībā publicētas skaidras koncepcijas stagnācijas pārvarēšanai un iedzīvotāju vidējā dzīves līmeņa tuvināšanai attīstītām valstīm.

Lai piesaistītu zinātniekus un praktiķus tautsaimniecības atveseļošanas problēmai Republikā, Latvijas Zinātnes padomes Ekonomikas un juridiskās zinātnes ekspertu komisija izsludina konkursu «LATVIJAS TAUSAIMNIECĪBAS ATVESEĻOŠANA UN ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA».

Konkurss izsludināts vairākos etapos ar kopējo devīzi — veidosim Latviju par attīstītu valsti ar augstu dzīves līmeni.

KONKURSA 1. ETAPĀ ieteicams kompleksi atspoguļot risināmās problēmas, risināšanas avotus un līdzekļus, dodot konkrētus priekšlikumus nākošo etapu risināšanai, kā arī dot konkrētus risinājumus atsevišķās aktuālākās problēmas (rūpniecības un lauksaimniecības pārorientācija, inflācijas stabilizācija, nodokļu sistēmas atveseļošana, valsts investīcijas ražošanā, valsts ārējais un iekšējais parāds, valsts institūciju un valsts ierēdņu atbildība, darba ražīguma un darba samaksas paaugstināšana, ieinteresētība ražošanas attīstībā, ēnu ekonomikas cēloņu likvidēšana, tautsaimniecības attīstības tempu kāpināšana, maznodrošināto iedzīvotāju dzīves līmeņa palielināšana, monopoldarbības ierobežošana u. c.).

PIRMĀ ETAPA DARBI IESNIEDZAMI 2 EKSEMPLĀROS EKONOMIKAS UN JURIDISKĀS ZINĀTNES EKSPERTU KOMISIJAI RĪGĀ, TURGEŅEVA IELĀ 19, 815. ISTABĀ LĪDZ 1996. GADA 15. APRĪLIM anonīmi ar slēgtā aploksnē klātpieliktu personīgo devīzi, uzrādot uzvārdu, vārdu, personības kodu un citus datus.

Konkursa darba apjoms neierobežots, bet kopsavilkuma anotācija nedrīkst apjomā pārsniegt 2 mašīnraksta lapas.

Konkursa darbus anonīmi vērtēs ekspertu komisija un labāko vai labākos darbus apmaksās katrā etapā summā līdz 800 Ls apmērā.

Sīkāka informācija ekspertu komisijā, tel. 7227712.

LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes ekspertu komisija

LZA Bioloģijas institūts izsludina konkursu uz vienu laboratorijas vadītāja štata vietu hidrobioloģijas specialitātē un vienu vadošā pētnieka vietu psihofizioloģijas specialitātē.

Dokumenti iesniedzami Salaspilī, Miera ielā 3, mēneša laikā no sludinājuma publicēšanas dienas.

VALIJA LABRENCE

1996. gada 17. janvārī mūžībā aizgājusi literatūrzinātniece VALIJA LABRENCE (dzimusi 1925. gada 25. novembrī Daugavpilī).

Pēc LVU Filoloģijas fakultātes absolvēšanas V. Labrence savas darba gaitas iesāka kā latviešu valodas un literatūras skolotāja Pumpuru vidusskolā un paralēli gatavojās zinātniskam darbam neklātienē aspirantūrā. 1955. gadā viņa aizstāvēja disertāciju par Leona Paegles daiļradi (grāmata «Leons Paegle» 1969. gadā) un iesāka darbu ZA Valodas un literatūras institūtā, ko turpināja līdz pat aiziešanai pensijā 1990. gadā. Viņa bija šī institūta zinātniskā līdzstrādāniece, bet no 1974. gada līdz 1988. gadam vadīja latviešu literatūras vēstures nodaļu.

V. Labrence bija viena no redaktorēm un autorēm «Latviešu literatūras vēstures» izdevumos latviešu (1957—1963) un krievu (1971) valodā. Viņa sarakstīja nodaļas par literatūru 20. gs. sākumā, par dzejas attīstību, par atsevišķiem autoriem (K. Skalbe, J. Alunāns, A. Austrīņš, A. Vējāns u. c.). Viņas apceres par latviešu literatūru ir publicētas nevien Latvijā, bet arī literatūras vēsturēs un enciklopēdijās ārpus tās robežām.

V. Labrences galvenās zinātniskās intereses saistījās ar latviešu dzejas izpēti. Viņa bija viena no pirmajām, kas jau 50. gados rūpējās par to, lai K. Skalbes, V. Plūdoņa u. c. tolaik «nevēlamu» dzejnieku darbi atkal nonāktu pie lasītājiem. Viņas sastādījumā, ar viņas priekšvārdiem, komentāriem iznāca K. Skalbes «Dzeja» (1957) un «Pasakas» (1958), Aspazijas «Izlasē» (1959), V. Plūdoņa «Raksti» 3 sējumos (1974—1978), J. Alunāna «Dziesmiņas» (1.—2., 1981, 1982).

V. Labrence bija prasmīga zinātnes organizatore. Viņas vadībā tapa literārā daļa «Mazajā Latvijas enciklopēdijā». Lielu, grūti pārvērtējamu darbu viņa ieguldīja Raiņa akadēmisko kopoto rakstu tapšanā.

Latviešu literatūrzinātnieki atcerēsies V. Labrenci kā gaišu, darbīgu, erudītu personību, kas visus spēkus veltīja latviešu rakstniecības vēsturisko gaitu izpētei.

VERA VĀVERE,
LZA īst. loc., Dr. habil. philol.

JAUNĀKĀ ĀRZEMJU LITERATŪRA LATVIJAS AKADĒMISKAJĀ BIBLIOTĒKĀ

1996. gada 10. janvārī

- Mehner, Klaus. China nach dem Sturm. Stuttgart, 1971.
- Guinness book of world records, 1990. New York, 1989.
- Hotchner, A. E. Sophia, living and loving. New York, 1979.
- White, Osmar. Guide to Australia. Melbourne; London, 1968.
- Annual report of the Estonian Academy of Sciences, 1993. Tallinn, 1994.
- Perspectives on packetized voice and data communications. New York, 1991.
- Microcomputer control of power electronics and drives. New York, 1987.
- Gibson, Barbara. Life with Rose Kennedy. New York, 1986.
- Morrison, Christian. Micro-enterprises and the institutional framework in developing countries. Paris, 1994.
- Furtmuller, Carl. Denken und Handeln. Muenchen, 1983.
- Luhmann, Niklas. Liebe als Passion. Frankfurt am Main, 1984.
- Nielsen, Greg. Pendulum power. Wellingborough, 1986.
- Harper, Charles L. Exploring social change. Englewood Cliffs, 1989.
- Research in medicine, 1994. Tartu, 1994.
- Good news Bible. Canberra, 1976.
- The Holy Bible, New International Version. East Brunswick, 1984.
- Soames Mary. Clementine Churchill. Boston, 1979.
- Jifen: Nippon no moji. Tokyo, 1985.
- Granville-Barker, Harley. Prefaces to Shakespeare. London, 1963.
- Taft, Henry W. Witnesses in court. New York, 1994.
- Rahvatervis-ajalugu ja tänapäev. Tartu, 1995.
- Varga, Lucie. Zeifenwende. Frankfurt am Main, 1991.
- Hausteijn, Knut-Olaf. Klinische Pharmakologie. Jene, 1993.
- Wollberg, Patrik. Growth-associated expression of glycolytic isoenzymes in mitogen activated human T lymphocytes: Diss. Goettingen, 1994.
- Gassell's new English dictionary. London, etc., 1946.
- Lietuvos respublikos prezidentai. Vilnius, 1995.
- Paškevičius, Juozas. Baltijos respubliku geologija. Vilnius, 1994.

- Кудрявцева, Людмила Алексеевна. Обратный деривационный словарь русских новообразований. Киев, 1993.
- Кудряшова, М. М. Библиография изданий Национальной академии наук Республики Казахстан, 1992. Алматы, 1994.
- Сотрудники Российской национальной библиотеки-деятели науки и культуры. СПб., 1995.
- Компьютерные технологии в юридической деятельности. Москва, 1994.
- Береговенко, Г. Я. Численные операторные методы решения дифференциальных уравнений и анализа динамических систем. Киев, 1993.
- Программная инженерия. Киев, 1993.
- Микропроцессорные системы и персональные ЭВМ. Киев, 1993.
- Интеллектуальные инструментальные программные средства. Киев, 1993.
- Программно-алгоритмическое обеспечение решения задач прикладной математики. Киев, 1993.
- Разработка и использование информационных технологий в системах управления. Киев, 1993.
- Крейн, Марк Григорьевич. Избранные труды. Кн. 1. Киев, 1993.
- Геофизические исследования литосферы. Киев, 1993.
- Вылегжанина, Е. Е. Сохранение биосферы и международная ответственность. Москва, 1993.
- Аширов, К. Б. Причины периодических земных оледенений и их влияние на распределение нефтегазоносности. Москва, 1995.
- Белокопытин, Ю. С. Энергетический обмен морских рыб. Киев, 1993.
- Каталог русскоязычных периодических изданий, находящихся в собраниях неформальной и местной печати Исследовательского института РСЕ/РС, 1984—1993. Мюнхен, 1994.
- Костомаров, Н. И. Домашняя жизнь и нравы великорусского народа в 16 и 17 столетиях. Москва, 1993.
- Пикуль, Антонина Ильинична. Валентин Пикуль. Москва, 1995.
- Коваленко, Е. Г. Англо-русский словарь банковской терминологии. Москва, 1994.

PAR VALSTS EMERITĒTĀ ZINĀTNIĒKA NOSAUKUMA PIEŠĪRŠANU

Saskaņā ar MK 1995. gada 7. novembra «Nolikumu par valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanu» izveidota Valsts emeritēto zinātnieku padome sekojošā sastāvā:

- T. MILLERS — akadēmiķis, LZA prezidents,
M. BEKERS — akadēmiķis, LZA Ķīmijas un bioloģijas zinātņu nodaļa,
J. EKMANIS — akadēmiķis, LZA viceprezidents, LZA Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļa,
V. HAUSMANIS — akadēmiķis, LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa,
R. VALTERS — akadēmiķis, Organiskās ķīmijas katedras profesors, RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte,
A. JEMEĻJANOVS — profesors, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas viceprezidents,
R. KONDRATOVIČS — akadēmiķis, Latvijas Universitātes prorektors,
B. RIVŽA — LZA korespondētājlocekle, profesore, Latvijas Lauksaimniecības universitāte,
L. AKURĀTERE — profesore, Latvijas Kultūras akadēmija,
J. ZALĶALNS — profesors, Latvijas Medicīnas akadēmijas prorektors,
A. MELDERE — Labklājības ministrijas Darba departamenta darba resursu un darba tīrgu politikas nodaļas vadītāja vietniece,
I. ŠTEINBUKA — Dr. h. ek., Finanšu ministrijas tautsaimniecības analīzes un prognozes departamenta direktore,
A. KAPENIEKS — Dr. fiz., Augstākās izglītības un zinātnes departamenta direktora vietnieks, Izglītības un zinātnes ministrija,
— Daugavpils Pedagoģiskā universitāte,
— Liepājas Pedagoģiskā augstskola.
1995. gada 25. janvārī notikušajā emeritēto zinātnieku padomes sēdē ievēlēja par:
padomes priekšsēdētāju — M. BEKERI, akadēmiķi,
padomes priekšsēdētāja vietnieci — B. BIVŽU, LZA korespondētājlocekli,
sekretāri — S. BĒRZIŅU, Dr. ķīm., Augstākās izglītības un zinātnes departamenta augstskolu nodaļas vadītāju.
Saskaņā ar MK nolikumu 1996. gadā valsts emeritētā zinātnieka nosaukumu paredzēts piešķirt 10 pretendentiem.

Ar šo paziņojam, ka piefiekums jāiesniedz 2 mēnešu laikā pēc sludinājuma publicēšanas dienas, iesniedzot dokumentus Izglītības un zinātnes ministrijā, Valņu ielā 2, 528. istabā padomes sekretārei Silvijai Bērziņai (tel. 7225260).

Tiesības izvirzīt pretendentu valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanai ir Latvijas Zinātņu akadēmijai, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijai, valsts akreditēto universitāšu (augstskolu) un zinātnisko iestāžu padomēm, domēm, senākiem, kā arī mācību un zinātnisko iestāžu kopsapulcēm. Lēmumu par izvirzīšanu valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanai pieņem ar balsu vairākumu, aizklāti balsojot.

Valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma pretendents vai institūcija, kas viņu ieteikusi, iesniedz padomei šādus dokumentus:

- atbilstošas institūcijas lēmumu;
- pretendenta biogrāfiju [curriculum vitae] uz vienas lappuses;
- pretendenta zinātnisko darbu sarakstu, kurā atsevišķi norādītas zinātniskās monogrāfijas. Šo sarakstu var aizstāt publicēta bibliogrāfija, kas papildināta ar jaunāko darbu sarakstu;
- publicēto pretendenta izstrādāto mācību grāmatu un metodisko līdzekļu sarakstu;
- pretendenta vadībā izstrādāto zinātnisko disertāciju un to autoru sarakstu;
- to starptautisko organizāciju sarakstu, kuru darbā pretendents piedalās.

Valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma pretendenta atbilstību vērtē pēc šādiem kritērijiem:
habilitētās zinātņu doktors;
Latvijā ieviestas nozīmīgas izstrādes;
zinātniskā skola, kuru pārstāv pretendenta sagatavoti zinātņu doktori;
patenti un pārdošanas licences;
augsts citējamības indekss;
sarakstītas monogrāfijas un/vai mācību grāmatas;
publikācijas starptautiskos žurnālos;
ilgstoši veiksmīgi vadīts liels zinātnieku kolektīvs [universitāte, institūts, laboratorija].

Sīkāku informāciju un paskaidrojumus var saņemt laikrakstā «Zinātnes Vēstnesis» 1995. gada novembra 18. numurā publicētajā akadēmiķa M. Bekera rakstā «Valsts emeritētā zinātnieks» un pie padomes sekretāres.

DISERTĀCIJU AIZSTĀVĒŠANA

1996. gada 21. martā plkst. 13 DVU Promocijas padomes pedagoģijas nozarē mācīšanas metodikas apakšnozarē atklātajā sēdē Daugavpilī, Vienības ielā 13, 424. auditorijā

ARTA LILITA VAIIVODE

aizstāvēs zinātnisko darbu kopu par tēmu «Matemātikas mācīšanas organizēšana pedagoģiska virziena augstskolā (saistībā ar matemātiskās analīzes dažām tēmām)» pedagoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Recenzenti: Dr. habil. paed., prof. J. Mencis, Dr. habil. math., prof. I. Straziņš, Dr. math., doc. A. Gričāns.

Ar promocijas darbu var iepazīties DPU zinātniskajā bibliotēkā.

Latvijas Lauksaimniecības universitātes lauksaimniecības zinātnes nozares agronomijas apakšnozares habilitācijas padome 1995. g. 15. decembra sēdē piešķirta habilitāta lauksaimniecības doktora (Dr. h. lauks.) zinātnisko grādu LLU docentam Jānim DRIĶIM par disertāciju «Austrumu galegas un lucernas audzēšana tīrsējā un mistros, ražība un ražas kvalitāte».

Balsošanas rezultāti: par — 10, pret — nav, atturas — nav.

Latvijas Lauksaimniecības universitātes mežzinātņu un inženierzinātņu nozares promocijas un habilitācijas padome 1995. g. 14. decembra sēdē piešķirta mežzinātņu doktora (Dr. silv.) zinātnisko grādu LVMI «Silava» pētniekam Jurim OŠLEJAM par disertāciju «Edafiskie un salnu nosacījumi egļu plantāciju kultūru ierīkošanā kūdreņos».

Balsošanas rezultāti: par — 8, pret — nav, atturas — nav.

Sakarā ar LZA jubilejas kopsapulci VZPI «Lauksaimniecības polimēri» promocijas un habilitācijas padomes sēdē tiek pārceļta no 3. g. 16. februāra uz 23. februāri plkst. 10.00.

Redaktore Zaiga Kiperē.
«Zinātnes Vēstnesis».
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.
«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

Redkolēģijas vadītājs akadēmiķis Ēvalds Mugurevičs.
Redkolēģijā: akadēmiķis Mārtiņš Bekers, akadēmiķis Juris Ekmanis, LZA goda loceklis Jānis Graudonis, doc. Elmārs Bekēris, doc. Zigrīda Goša, Oskars Martinsons.
Redakcija: Rīgā, Turgeņeva ielā 19. Tālr. 242706.

Indekss 77165.
Iespēsts a/s «Preses nams» tipogrāfijā, Rīgā, Balasta dambī 3.
Augstspiede. 1 uzsk. iespiedloksne.
Mefiens 1000 eks.
Pasūtījums Nr. 136.